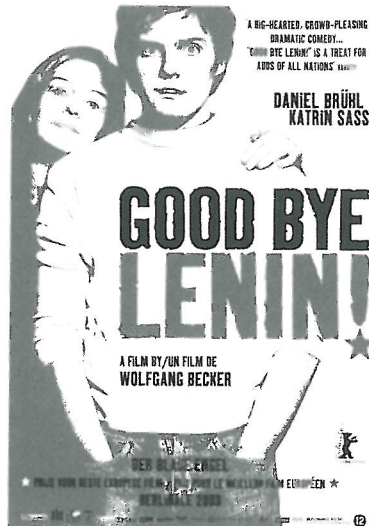

Inleiding

Sinds de lancering op 13 februari 2003 is *GOOD BYE, LENIN!* (Wolfgang Becker, 2002) in Duitsland een filmhit. Ook buiten Duitsland bezochten miljoenen mensen de film. De film is overladen met filmprijzen in binnen- en buitenland. Niet alleen sleepte de film op de *Berlinale* van 2003 de Gouden Beer voor Beste Film in de wacht, ook ontving de film een Franse Oscar (een *César du Cinéma*) in de categorie Beste Europese Film. In Engeland werd de film gelauwerd met de prijs van het *British Directors Guild*. *GOOD BYE, LENIN!* kreeg zelfs een nominatie voor een Golden Globe.

GOOD BYE, LENIN! speelt in de tijd van de Wende. Het verhaal gaat over Alex Kerner die terugkijkt op deze periode, waarin het leven in Oost-Duitsland razendsnel veranderde. Becker toont de menselijke kant van een grote geschiedenis, een familiegeschiedenis ten tijde van de val van het IJzeren Gordijn. De film werd in heel Duitsland door vele kijkers omarmd en zette aan tot een ware opleving van het fenomeen *Ostalgie*, waarbij *Ost-Produkte* en spelshows het collectieve DDR-verleden leken te bepalen. Films als *Sonnenallee* en *Helden wie wir* zetten eerder al de toon, maar *GOOD BYE, LENIN!* bleek nu "de juiste film op de juiste plaats". Misschien opvallend, of juist een voorwaarde: de film werd door een West-Duitse regisseur gemaakt en een West-Duitse acteur speelde de hoofdrol. Regisseur Becker heeft altijd gezegd geen *Ostalgie* te willen bedrijven. Hij wilde een familiefilm maken, waarin de Wende als stof diende. De film heeft echter het beeld van de DDR wel degelijk mede gevormd, van hen die er leefden en zeker ook van hen die er nooit geweest zijn.

De filmmaatschappij heeft in samenwerking met de *Bundeszentrale für politische Bildung* (BpB) een *Film-Heft* voor het onderwijs ontwikkeld. Dit

Duitstalige materiaal is als PDF gratis downloadbaar (zie het overzicht met links op pagina 14) en vormt een eerste basis van het hier voor u liggende onderwijsmateriaal. Na bestudering van het BpB-materiaal heeft het Duitsland Instituut Amsterdam besloten eigen lesmateriaal aan te bieden, dat beter op de Nederlandse onderwijssituatie en op Nederlandse leerlingen van toepassing is. Om het gebruik ervan in de lessen geschiedenis en CKV te vergemakkelijken is er voor gekozen om dit materiaal in het Nederlands aan te bieden.

Docenten Duits kunnen uiteraard het Duitstalige materiaal erbij betrekken. Tevens heeft de organisatie *Kinofenster.de* enkele onderwijsideeën en achtergronden bij de film gepubliceerd op hun website (zie het overzicht met links op pagina 14).

In het materiaal van het Duitsland Instituut Amsterdam (geschikt vanaf 4 VMBO/HAVO/VWO) vindt u opdrachten en vragen aan de hand van een aantal thema's bij de film. In aanvulling op het materiaal van de BpB zijn ook opdrachten geschreven die van toepassing zijn op de website van de film. Aandacht wordt besteed aan het verhaal, de rollen en acteurs en de opbouw van het plot. Bovendien gaat dit materiaal in op de geschiedenis van de DDR en de vereniging van Duitsland. Achterin is een chronologie met de belangrijkste data uit de DDR-geschiedenis opgenomen, Een uitvoerige lijst met verklaringen voor specifieke (*Ost*-)terminologie die in de film voorkomt vindt u op de website onder *Ostbegriffe*. Wij verwijzen u en uw leerlingen er graag naar! Voor uitgebreidere opdrachten en het schrijven van werkstukken vormen de boeken in de bibliografie vanaf pagina 13 een bron van informatie.

Wij wensen u veel plezier met uw lessen over *GOOD BYE, LENIN!*

DUITSLAND INSTITUUT

COLOFON Redactie Doris Abitzsch en Charlotte Broersma **Met dank aan** Mireille Snels en Jacco Pekelder **Fotorechten van alle foto's** X Filme Creative Pool GmbH, Berlin **Vormgeving** Max Beinema **Print** Meboprint © 2004 Duitsland Instituut Amsterdam www.duitslandinstituut.nl / www.duitslandweb.nl

Korte samenvatting van de film

Tot de zomer van 1978 verloopt het leven van de familie Kerner in het Oosten van Berlijn vrij normaal. Op een dag echter keert vader Robert Kerner, arts, niet meer terug van een reis naar het Westen. Moeder Christiane Kerner probeert na een inzinking haar leven weer op de rails te krijgen, door zich actief in te zetten voor de socialistische samenleving. De kinderen, Alex en Ariane, groeien verder in een beschermde omgeving op, hoewel hun vader ontbreekt.

Terwijl in de zomer van 1989 al duizenden inwoners van de DDR via de grens van Hongarije naar het Westen zijn gevlucht, viert de DDR haar 40^e verjaardag. Wanneer Christiane als voorbeeldige socialiste naar een feestelijke bijeenkomst gaat, vertrekt Alex naar een demonstratie voor hervormingen. Op deze demonstratie leert Alex Lara kennen, een verpleegster in opleiding uit Rusland, en wordt verliefd op haar. Als zijn moeder langs deze

demonstratie loopt, ziet ze hoe Alex wordt opgepakt door de politie. Hevig geschrokken krijgt zij een hartaanval en raakt in coma.

Acht maanden na 9 november 1989 ontwaakt Christiane weer en heeft zij niet meegekregen dat de Muur is gevallen. Omdat zij zich niet mag opwinden vanwege haar zwakke gezondheid, besluit Alex dat het beter is als zijn moeder er niet achter komt dat de DDR niet meer bestaat. Hij neemt haar daarom mee naar huis en laat alles voortbestaan in de bekende *Ost*-stijl. Dit tot groot ongenoegen van zijn zus Ariane, die een nieuwe vriend uit het Westen heeft en samen met hem bij de Burger King werkt.

Als Alex een nieuwe baan heeft bij een schotelleverancier leert hij Dennis kennen en ze worden vrienden. De nieuwe politieke situatie en de snelle

veranderingen maken het niet makkelijk voor Alex om zijn moeder voor de 'schokkende waarheid' te behoeden. Samen met zijn vriend Dennis en de rest van zijn omgeving probeert Alex de geschiedenis te verdraaien. Hiertoe maken zij zelfs speciale Oost-Duitse televisieuitzendingen. Hierin vertellen ze bijvoorbeeld dat de inwoners van de BRD hun toevlucht zoeken in de DDR, omdat ze door werkloosheid en het grote succes van de extreem rechtse partij bedreigd worden. En inderdaad gelooft Christiane dit verhaal. Tijdens een bezoek aan de *datscha* (vakantiehuis) vertelt Christiane haar geheim. Het blijkt dat Robert Kerner niet wegens een nieuwe liefde naar het Westen ging, maar dat ze samen hadden wilden vluchten. Zij durfde uiteindelijk niet meer en bleef met beide kin-

deren in Oost-Berlijn achter. Hierna verslechtert de toestand van Christiane en gaat Alex op zoek naar zijn vader. Hij overtuigt zijn vader nog eenmaal op bezoek te gaan bij Christiane, die in het ziekenhuis ligt. Ondertussen vertelt Lara – intussen is zij de vriendin van Alex – de waarheid achter de nieuwsuitzendingen van Alex aan Christiane. Vlak voordat Christiane overlijdt, bekijkt de familie nog één uitzending: de vereniging, zoals die in beeld is gebracht door Alex. Enkele dagen later sterft Christiane en laat zij Alex in de waan dat zij zijn spel niet doorzien heeft. Zo gunt zij op haar beurt hém zijn herinneringen aan de DDR.

Opdrachten bij de film **GOOD BYE, LENIN!**

De volgende opdrachten en vragen zijn gemaakt bij de film **GOOD BYE, LENIN!** De vragen zijn in verschillende thema's ingedeeld. Daarbij staat aangegeven op welke vakken de vragen van toepassing zijn (geschiedenis, Duits en CKV). U kunt zo makkelijk de voor uw vak geschikte vragen vinden. Vrijwel alle vragen zijn voor *Landeskunde*-onderdelen van het vak Duits geschikt. Sommige vragen kunnen ook interdisciplinair in de lessen geïntegreerd worden. Enkele vragen nemen meer tijd in beslag en kunnen beter voor een werkstuk of een hele projectdag worden ingezet. Deze vragen herkent u aan het volgende logo:

Historische start

De volgende vragen kunt u als inleiding gebruiken op de ideologie die centraal stond in de DDR. Daarbij kunt u – nadat de leerlingen de vragen hebben beantwoord – gebruikmaken van de chronologie van de geschiedenis van de DDR (vanaf pagina 12).

■ Vak Geschiedenis

Beantwoord samen met je buurman de volgende vragen zonder hulpmiddelen.

- 1 Waaraan denk je als je de titel van de film hoort? Waarover denk je dat de film gaat?
- 2 Zijn jou dingen over Lenin bekend? Wanneer en waar leefde hij? Wat heeft hij met de DDR te maken?
- 3 Noem de jou bekende gebeurtenissen uit de DDR-geschiedenis.
- 4 Wanneer werd Duitsland verenigd?
- 5 Wat voor een politiek systeem bestond er in de DDR?
- 6 Noem opvallende verschillen tussen de DDR en de BRD.

Het dagelijkse leven in de DDR

Deze vragen gaan in op het dagelijkse leven in de DDR en kunnen leerlingen stimuleren zelf over de DDR na te denken. U kunt de vragen ook gebruiken om leerlingen een dossier over het alledaagse leven in de DDR te laten maken. Geef dan ook de link- en literatuurlijst mee (vanaf pagina 13).

■ Vak Geschiedenis

Laat je fantasie de vrije loop en probeer antwoorden op de volgende vragen te vinden.

Schrijf de antwoorden op de volgende vragen kort op. Nadat jullie alle antwoorden verzameld heb-

ben, schrijft iedereen deze op het bord. Daarna is er ruimte om hierover te praten en/of te discussiëren.

- 1 Wat is DDR-cultuur?
- 2 Hoe stel je jezelf de DDR van alledag voor?
- 3 Wat heb je tot nu toe over de DDR gehoord of gelezen?
- 4 Wat is voor jou typisch Oost-Duits? Schrijf deze 'kenmerken' onder elkaar op. Zet er vervolgens naast of je denkt dat dit een vooroordeel is of echt waar.
- 5 Maakt de film verschillen tussen 'Oost' en 'West' duidelijk? Schrijf minstens drie verschillen op die je door de film hebt leren kennen.
- 6 In hoeverre is jouw leven anders dan dat van jongeren in de DDR? Bedenk vier verschillen en schrijf deze op.

Terugblik op "oude tijden"

Deze vragen zijn geschikt om de geschiedenis van de DDR te belichten.

■ Vak Geschiedenis

- 1 Wat is de 'Wende'?
- 2 Hoe brengen de makers deze 'Wende' in beeld?
- 3 De film toont een aantal belangrijke gebeurtenissen uit de geschiedenis van de DDR. Noem drie van deze historische gebeurtenissen.
- 4 Zoek de feiten op over deze gebeurtenissen. Schrijf deze op.
- 5 Bekijk de fragmenten over deze gebeurtenissen opnieuw en beantwoord de vraag of je vindt dat deze waarheidsgetrouw verbeeld zijn. Beargumenteer je antwoord.

De volgende vragen zijn geschikt om uw leerlingen over de verschillende soorten rollen in de film na te laten denken. En om beter te bestuderen hoe verschillende personen omgaan met de veranderingen om zich heen ten tijde van de Wende.

■ Vak CKV, Geschiedenis

Als je de film bekijkt, let dan ook goed op hoe de familie Kerner en de bewoners van hun flat omgaan met de veranderingen om hen heen en de herinneringen aan het leven in de DDR.

Vul voor Ariane, Alex, Christiane en voor twee zelfgekozen flatgenoten je antwoorden in.

Geef daarbij aan tot welke leeftijdsgroep ze behoren. (Het beste kun je dus een schema maken.)

Kies uit deze vier groepen: scholier, 18+, veertigers, 50+. Beantwoord deze vragen.

- 1 Hoe is hun leven veranderd sinds de val van de Muur?
- 2 Hebben zij profijt van de Wende of hebben ze meer problemen sinds de Wende?
- 3 Hoe gaan ze om met hun verleden en de herinneringen daaraan?

Leugens 1 Mediale leugens

De volgende vragen zijn geschikt om 'de leugens van Alex' te bespreken en tevens de positie van de pers in de DDR beter te bekijken.

■ Vak CKV, Geschiedenis

- 1 Wat is het verschil in de reactie van Ariane en Alex op de terugkeer van hun moeder uit het ziekenhuis naar huis? Schrijf hierover een korte tekst van maximaal 100 woorden.
- 2 Wat doet Alex allemaal opdat zijn moeder niet merkt dat de DDR niet meer bestaat? Op welke manier is zijn leven hierdoor veranderd? En hoe verandert Alex zelf in de loop van de film hierdoor?
- 3 Heeft de moeder van Alex de leugens door? Waarom denk je van niet/wel?
- 4 Bekijk 'de nieuwsuitzending' van Alex, waarin wordt uitgelegd waarom er plotseling West-Duitsers in Oost-Berlijn wonen. Schrijf de verklaringen op die hiervoor worden gegeven.
- 5 Hoe reageert Christiane hierop? Wat denk je dat ze uiteindelijk van de 'door Alex veranderde waarheid' vindt?
- 6 Wat denk je over de echte nieuwszendingen in de DDR: denk je dat ze altijd de waarheid vertelden?
- 7 Wat denk je dat de verschillen tussen Oost- en West-nieuws zijn? Noem in ieder geval drie punten.

Leugens 2 Leugens in de familie

De volgende vragen zijn geschikt om over de leugens in de familie Kerner na te denken.

■ Vak CKV

- 1 Welke leugen heeft de moeder van Alex en Ariane bedacht?
- 2 Waarom denk je dat ze dat gedaan heeft?
- 3 Hoe reageren Alex en Ariane op de bekentenis van de moeder? Schrijf hun verschillende reacties op.
- 4 Vind je dat hun reacties goed zijn verfilmd? Beargumenteer waarom wel of niet.
- 5 Denk er vervolgens over na hoe je zelf had gereageerd in zo'n situatie. Beschrijf jouw reactie en mening in een brief, die je hierover

schrijft aan een goede vriend(in) (max. 200 woorden).

Personages

De volgende vragen zijn geschikt om de relaties tussen de personen in de familie Kerner te bekijken. U kunt daarbij enkele scènes uit de film laten zien om zo het maken van karakteristieken makkelijker maken.

■ Vak CKV

- 1 Wat voor een type mensen laat de film zien? Schrijf een korte karakteristiek van de vier hoofdpersonen (Alex, moeder Christiane, Ariane en Lara). Per persoon heb je 200 woorden en ga je in ieder geval in op de volgende onderwerpen: leeftijd, beroep, omgang met de veranderingen in Berlijn en hun gedrag ten opzichte van andere familieleden en flatgenoten.

De film als film

Deze vraag is geschikt om beter naar het medium film te kijken en om een aantal vaardigheden te trainen die met filmanalyse te maken hebben.

■ Vak CKV

- 1 Kijk naar de verhaallijn van de film. Schrijf op of het verhaal chronologisch verteld wordt of niet. Wat voor tijdslijn wordt er gevolgd en/of komen er flash-backs voor?
- 2 Beschrijf de voor jou spannendste of leukste scène uit de film. Verklaar waarom je voor die scène kiest.
- 3 Waarom vind je *GOOD BYE, LENIN!* een goede film of waarom helemaal niet?
- 4 Schrijf een recensie over *GOOD BYE, LENIN!* Vergeet niet de titel, de hoofdrolspelers en de locatie en de tijd waar(in) het verhaal zich afspeelt te vermelden. Ook de naam van de regisseur is belangrijk om te noemen. Vergeet uiteraard niet om jouw eigen mening in de recensie te verwerken. (ca. 350 woorden)
- 5 Zoek drie kenmerken van een komedie en van een tragedie op.
- 6 Welke van deze kenmerken zijn in *GOOD BYE, LENIN!* terug te vinden?
- 7 Zet in een schema deze elementen uit en kijk of je kunt concluderen dat de film eerder een komedie is dan een tragedie of juist andersom.
- 8 Beschrijf ten slotte twee scènes waarin de film omslaat van tragedie naar komedie of juist andersom.

Opdrachten bij de website (en film) van **GOOD BYE, LENIN!**

De volgende opdrachten en vragen zijn gemaakt bij de website van *GOOD BYE, LENIN!* De website en film vullen elkaar namelijk prima aan. Het adres is: www.79qmdr.de

Online-Game

Het spel bij de film vormt een hele leuke manier om de film in te leiden. Voordat u de film draait kunt u het spel laten spelen en zo een eerste indruk geven van het verhaal.

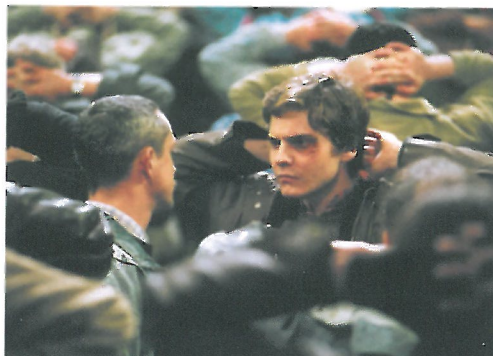
Het is natuurlijk ook geschikt om het achteraf nog een keertje te spelen om de leerlingen nog wat tijd te geven om over de opgave van Alex na te denken. Ook een combinatie van beide opties is mogelijk.

■ Vak Duits, Geschiedenis

Ga naar de website van de film en klik op de link online-game. Je kunt nu een spel spelen, waarin je Alex moet helpen, opdat zijn moeder niet merkt dat de DDR niet meer bestaat. Daarvoor heb je verschillende trucjes. Alex legt het je uit. Als je vindt dat hij te langzaam praat kun je hem sneller laten praten door te klikken op de tekstballonnen.

Als je dingen wilt pakken, klik dan op het object en het is in je bezit. Als je het later wilt gebruiken dan hoef je alleen nog maar een keer op het object te klikken en naar de betreffende persoon of plek te slepen. Alex beweegt je met een klik op de pijlen of deuren.

- 1 Speel het spel op de website en probeer zo snel mogelijk Alex en zijn moeder te helpen. Pas op dat zij niet nog zieker wordt! Beantwoord daarna de volgende vraag: Schrijf op wat Alex allemaal moet doen, opdat zijn moeder er niet achter komt dat de DDR niet meer bestaat.
- 2 Vergelijk na zo'n twintig minuten spelen je antwoorden met die van je buurman. Vul elkaars lijstjes vervolgens aan. Klassikaal worden ten slotte alle acties van Alex doorgenomen.

Forum

Het forum is zeer geschikt om de leesvaardigheid en het begrip van Duitse omgangstaal van uw leerlingen te verbeteren. Doordat leerlingen zelf vragen kunnen selecteren, volgen zij hiermee hun eigen interesse.

■ Vak Duits

Bekijk het forum op de website.

- 1 Uit welke landen komen de mensen die schrijven dat zij de film hebben gezien? Probeer minstens vijf verschillende landen te vinden.
- 2 Wat vonden zij het leukste aan de film? Schrijf minstens drie reacties/opmerkingen op.
- 3 Welke vragen over de DDR en welke vragen over de film worden er gesteld? Probeer twee vragen te vinden en probeer ook de antwoorden op deze vragen te vinden. (Als de antwoorden niet in het forum terug te vinden zijn, kijk dan op andere plekken op de site of via de linklijst naar andere sites.)

Videos & Musik

Voor het bekijken van de 'trailer' en 'teaser' heeft u het programma 'real-

player' nodig. Als u nog niet over dit programma op uw computer beschikt, kunt u het gratis downloaden op www.real.com

Voor het vak Duits kunt u met de volgende vragen uw leerlingen in luistervaardigheid en schrijfvaardigheid trainen. Voor het vak geschiedenis zijn de 'trailer' en de 'teaser' en de daarbij horende vragen ook zeer geschikt om de verschillende historische ontwikkelingen van de BRD en de DDR te bekijken.

■ Vak Duits, Geschiedenis

Bekijk de 'trailer' en 'teaser' op de website! Beantwoord de volgende vragen schriftelijk (in het Duits). Schrijf voor iedere vraag een antwoord van minstens één volzin op. De antwoorden kun je vinden op de filmsite en/of de site www.duitslandweb.nl.

- 1 Wie is de hoofdrolspeler van deze film? Hoe heet hij en waar woont hij?
- 2 Voor welk probleem komt hij te staan?

- 3 Weet je wat 'de Muur' is?
- 4 Waar stond deze Muur?
- 5 Waarom stond deze Muur daar?

■ Duits, CKV

Luister naar de drie filmsongs *Mother*, *Childhood* en *Summer 78* die je op de website kunt afluisteren. Zet de titels onder elkaar en maak een schema waarin je de antwoorden op de volgende vragen verwerkt.

- 1 Omschrijf wat voor soort liedjes dit zijn / tot welk soort muziek de liedjes horen.
- 2 Bij welke sfeer past elk liedje?
- 3 Wanneer worden de liedjes in de film gebruikt? (welke scène/situaties?)
- 4 Vind je de keuze voor deze liedjes op die momenten geschikt? Zo niet, doe dan een voorstel voor andere muziek of songs.

Schauspieler und Interviews

Voor leerlingen van het vak CKV die geen Duits spreken en/of kunnen lezen vindt u vanaf pagina 8 een vertaalde versie van de biografieën. Daniel Brühl en Kathrin Saß zijn zeer geschikt voor een vergelijking van verschillende biografieën van acteurs en vanwege hun verschillende kijk op de film.

■ Vak Duits, CKV

Bekijk op internet de biografieën en interviews van Daniel Brühl (Alex) en Kathrin Saß (moeder van Alex). Beantwoord de volgende vragen.

- 1 Welke filmervaring hebben deze acteurs?
- 2 Zoek uit wat zij van deze film vinden.
- 3 Hoe denkt Daniel Brühl over de DDR?

Ostbegriffe

Hier vindt u ook grotere opdrachten en vragen voor thuis of meerdere lesuren. Ze zijn vooral gemaakt om uw leerlingen zelfstandig met verschillende bronnen te laten werken.

■ Vak Duits, Geschiedenis

- 1 Kies twee begrippen uit de lijst *Ostbegriffe* op de filmwebsite.
- 2 Schrijf deze over en zoek de verklaring erbij op.
- 3 Probeer aan jouw buurman deze begrippen daarna in je eigen woorden (in het Duits) uit te leggen. Luister vervolgens ook naar de begrippen van je buurman.
- 4 Als jullie een begrip hebben, dat jullie beiden niet begrijpen, probeer er dan samen meer over te vinden via internet.
- 5 Schrijf tot slot samen een kort gesprek tussen Alex en één van de andere spelers uit de film,

waarin deze begrippen voorkomen (minimaal 200 woorden).

- 6 Bestudeer de lijst met *Ostbegriffe* en kijk of je er achter kunt komen wat *abgehauen* betekent.
- 7 Kijk nu de lijst na of je er achter kan komen waarom uit Dresden de meeste mensen zijn *abgehauen*.
- 8 Waarom zou dat gebeurd zijn? Heb jij er een verklaring voor?
- 9 Wat kun je vandaag de dag nog bij een partijcongres van de CDU in Duitsland vinden, wat vroeger ook bij de viering van de eerste mei werd gebruikt (vooral door jongeren en scholieren)?
- 10 Hoe denk jij dat deze eruitzagen? Omschrijf deze 'dingen' of teken een voorbeeld.

■ Duits: Menu samenstellen

- 1 Zoek drie termen uit de lijst met *Ostbegriffe* op die met eten te maken hebben. Schrijf de betekenis in het Nederlands eraan toe.
- 2 Vergelijk jouw termen met die van je buurman. Vul elkaars lijstje aan. Ga nu samen naar een website over eten uit de DDR (deze kun je vinden bij de links op de filmsite). Hebben jullie ook *Spreewaldgurken* kunnen vinden?!
- 3 Stel met je buurman van deze verschillende levensmiddelen en etenswaren een lekker menu met minstens drie gangen samen. Verklaar de gerechten in je eigen woorden (voor de mensen die niet uit de DDR komen).
- 4 Maak het menu ten slotte aantrekkelijk: verzorg het met leuke illustraties en geef het geheel mooi vorm.

■ Vak Duits, CKV

- 1 Bekijk op de website onder de link *Ostbegriffe* de begrippen op de lijst. Zoek het begrip *Aktuelle Kamera* op. Lees de verklaring voor deze term. Schrijf de term en de verklaring in jouw eigen woorden op.
- 2 Ga verder op zoek op internet of in één van de handboeken die jouw docent aanbeveelt of je nog meer informatie daarover kan vinden. Kijk ook even in de linklijst voor geschikte sites. Schrijf hierna op wat jij van het waarheidsgehalte van deze uitzendingen denkt? Geef hierbij aan of je denkt dat er verschillen zijn tussen de Oost-Duitse en West-Duitse nieuwszendingen? Leg dit uit (je antwoord telt in totaal ongeveer 400 woorden).

■ Vak Geschiedenis, Duits

Ga naar het onderdeel *Ostbegriffe* op de website van *GOOD BYE, LENIN!*

- 1 Verzamel zoveel mogelijk begrippen die met *Ausreise* of *flüchten* te maken hebben en schrijf hun verklaringen op.

- 2 Maak een lijst onder elk woord met deze begrippen en hun betekenissen.
- 3 Bereid samen met een klasgenoot een discussie voor tussen Christiane en Robert Kerner. Kies welke rol je wilt spelen. De discussie gaat over jullie plan om te vluchten naar het Westen. Gebruik hierin de opgezochte termen. De discussie spelen jullie later voor de klas.

Kijk nu op internet of je berichten van *Zeitzeugen* kan vinden die gevlucht zijn of naar het Westen mochten gaan. Voor voorbeelden kun je terecht op <http://www.mauer-museum.com> en http://www.diegeschichtebertlins.de/text_acker/25.shtml

Of kijk in de linklijst van de *GOOD BYE, LENIN!*-site, of maak gebruik van de boekenlijst die jouw docent heeft. Maak een schema, waarin je van twee *Zeitzeugen* de antwoorden op deze vragen verwerkt:

- 1 Waarom hebben deze mensen deze stap gezet?
- 2 Wat waren hun verwachtingen?
- 3 Op welke vluchtideeën zijn ze gekomen?
- 4 Hoeveel mensen hebben geprobeerd over de Berlijnse Muur te vluchten?
- 5 Hoeveel mensen is het daar gelukt?
- 6 Hoeveel mensen zijn er in totaal aan de grens tussen de BRD en DDR gestorven?
- 7 Beantwoord ten slotte deze vraag: welke van deze methodes zou jij in een zelfde situatie hebben uitprobeerde? Of was je niet gevlucht? In de klas zullen jullie hierover praten.

Vak Geschiedenis, Duits

Ga naar het onderdeel *Ostbegriffe* op de website van *GOOD BYE, LENIN!*

- 1 Wat kun je over de *Pioniere* en de *FDJ (Freie Deutsche Jugend)* vinden?
- 2 Kijk op internet of je nog meer informatie kan vinden. Zoek ook met behulp van de linklijst of de verschillende boeken die jouw docent tot zijn beschikking heeft. Bekijk ook delen van de film nogmaals. Twee informatieve websites zijn in ieder geval:
http://www.dhm.de/ausstellungen/lebensstationen/3_47-51.htm
<http://www.dirkswebwelt.de/damals/pioniere/jungpionier/jungpionier.html>

Kies vervolgens één van deze twee opdrachten.

- A Gebruik de verzamelde informatie voor het

schrijven van een werkstuk over de *Pioniere* en de *FDJ* van circa 1.000 woorden.

B Schrijf twee krantenartikelen over de *Pioniere* en de *FDJ*: één keer vanuit Oost-Duits en één keer vanuit West-Duits perspectief (elk 300 woorden).

Beantwoord in jouw werkstuk of in de krantenartikelen in ieder geval de volgende vragen.

- 1 Wat deed men bij de *Pioniere* en de *FDJ*?
- 2 Wat waren de ideologische achtergronden van deze organisaties?
- 3 Wat waren de doelen van deze organisaties?
- 4 Wie waren er lid van deze organisaties?
- 5 Moesten leden bijzondere kleren dragen of bijzondere dingen zeggen?

Heb je voor opdracht A gekozen, geef dan ten slotte ook aan of je het leuk zou hebben gevonden hebben om aan deze organisaties deel te nemen? (en waarom?)

Complete website
www.79qmdr.de

■ Vak Duits, Geschiedenis

- 1 Bekijk de complete website van *GOOD BYE, LENIN!* Leg je vooral toe op de onderdelen *Ostbegriffe*, *Forum*, *Interviews*, *Kolumne*.
- 2 Er zijn vast dingen die je hier niet begrijpt. Schrijf drie dingen of termen op en geef deze aan jouw buurman. Laat hem of haar er de antwoorden op vinden. Op jouw beurt krijg jij ook drie dingen om op te zoeken. Gebruik in jouw zoektocht ook de andere links die je op de website van *GOOD BYE, LENIN!* kan vinden en anders www.duitslandweb.nl. De antwoorden presenteer je achteraf in de klas (mondelijke presentatie).

Vak Duits, CKV

Kies één van de volgende creatieve opdrachten:

- A Maak een collage (of als je goed kunt tekenen een tekening) over de film naar aanleiding van één zelf gekozen onderwerp van de DDR.
- Gebruik daarvoor onder meer de illustraties van deze website. Schrijf bij de collage of tekening ook een korte uitleg (in het Duits).
 - Presenteer het werk en de uitleg achteraf in de klas: Welk onderwerp toon je? Waarom dat onderwerp? En waarom heb je voor die vorm en soort van illustraties gekozen?

Voorbeelden voor onderwerpen zijn de viering van de veertigste verjaardag van de DDR, het *Sandmännchen*, de *Pioniere* of de bouw van de Muur. Je kunt natuurlijk zelf ook iets heel anders verzinnen.

- B** Ontwerp zelf een affiche voor de film *GOOD BYE, LENIN!*
- Je kunt hiervoor onder meer illustraties van deze website gebruiken. Je kunt ook voor een totaal ander beeldmerk kiezen. Vergeet niet de titel, de naam van de regisseur en hoofdrolspelers en de filmdistributeur erop te verwerken.
 - Presenteer je affiche achteraf in de klas: Waarom heb je het affiche zo vormgegeven? Wat voor publiek denk je met zo'n affiche te bereiken?

■ Vak Duits

Schrijf in 300 woorden een samenvatting van de film in het Duits vanuit het perspectief van één van de drie hoofdpersonen: Alex, moeder Christiane of zus Ariane.

Stuur deze tekst in een leuke e-card via het internet aan je lerares of leraar Duits.

E-cards kun je vinden op: <http://www.ddd-im-www.de>.

Daniel Brühl is één van de grote nieuwe sterren aan de Duitse filmhemel. Hij is de zoon van een Spaanse moeder en de Duitse tv-regisseur Hanno Brühl. Toen hij nog naar school ging, werd hij al voor diverse radioprogramma's gevraagd en op zijn zestiende stond hij voor de eerste keer voor de camera voor de film

Svens Geheimnis. De doorbraak kwam voor hem met de film *Schule* in 2000. Sinds vier jaar leeft hij samen met de actrice Jessica Schwarz. Ze leerden elkaar kennen tijdens de opname van de film *Nichts bereuen*.

Interviews

Daniel Brühl is Alexander Kerner

Naam	Daniel Brühl (Daniel Cesar Martin Brühl Gonzales Domingo)
Geboren in	1978
Geboorteplaats	Barcelona, Spanje
Woonplaats	Keulen, Duitsland

Belangrijke prijzen

- Prijs van de Duitse filmcriticibond (2003)
- Gouden publiekprijs en Lola-filmprijs (2003) (Duitse filmfonds van de Bondsregering)
- Europees acteur van het jaar (2003) (Europese filmacademie)
- Filmprijs van Beieren (2002)

Filmografie (selectie)

- 2003 *Was nützt die Liebe in Gedanken* (Achim von Borries)
Vaya Con Dios (Zoltan Spirandelli)
Elefantenherz (Züli Aladag)
- 2002 *GOOD BYE, LENIN!* (Wolfgang Becker)
- 2002 *Nichts bereuen* (Benjamin Quabek)
Das weiße Rauschen (Hans Weingartner)
- 2000 *Schule* (Marco Petry)

Gesprek met Daniel Brühl over de film *Good bye, Lenin!*

Hoe hebt u dit project opgemerkt? Ik had de eerste keer op de *Berlinale* gehoord dat Wolfgang Becker een nieuwe film wilde draaien, maar hij was op zoek naar een acteur uit het Oosten van Duitsland, dus heb ik mij er niet verder mee

bemoeid. Later bleek dat Wolfgang Becker geen geschikte acteur kon vinden en het draaiboek kwam bij mij terecht.

Ik was meteen weg van de film. Niet vaak heb ik een draaiboek gelezen, dat mij zo heeft aangesproken. Ik wist gewoon, dat het een leuke rol was, waaraan ik veel plezier zou beleven.

Hoe zou u Alexander beschrijven? Ik wil niet dat het saai klinkt, maar hij is een heel gewone jonge man. Sympathiek, met veel humor en slim. En hij weet natuurlijk in deze fase van zijn leven niet precies wat hij moet doen. Hij heeft een hechte band met zijn familie en dat is ook voor mij persoonlijk van toepassing.

Kunt u zeggen wat Good bye, Lenin! voor u betekent? Heel veel. De film is zeker een van mijn belangrijkste prestaties. Ik hou normaal gesproken meer van kleine projecten met hoge kwaliteit, maar bij *GOOD BYE, LENIN!* klopt de verhouding toch. Het is een grote film, die een groot publiek kan bewegen en toch heb je prachtige kwaliteit.

Daniel over de voorbereiding op de film:

Er waren een of twee casting-ronden en op een gegeven moment kwam er een oproep, dat ik de rol kreeg. Ik begon dus met de voorbereidingen. Ik nam een taalcoach voor het Berlijnse dialect en Wolfgang Becker gaf me heel veel materiaal uit de DDR, muziek en boeken. Ik heb de historische kant ook grondig bestudeerd, omdat ik pas acht was toen de Muur viel en ik de achtergronden niet begreep.

Katrin Saß is Christiane Kerner

Katrin Saß werd in 1956 in Schwerin geboren en was ten tijde van de DDR een van de belangrijkste actrices. Haar eerste optreden was in 1979 in het huwelijksdrama *Bis dass der Tod euch scheidet*. Naast opdrachten voor bioscoop en tv had zij ook aanstellingen aan de theaters van Frankfurt/Oder, Halle en Leipzig. Na de Duitse vereniging hield zij zich vooral bezig met tv-producties voor ARD en ZDF. Pas in 1997 kwam ze met de film *Härtetest* terug op het bioscoopscherm. In 2001 won ze de Duitse filmprijs voor de beste vrouwelijke hoofdrol in de film *Heidi M.*

Filmografie (selectie)

- 2002 *GOOD BYE, LENIN!* (Wolfgang Becker)
- Babij Jar* (Jeff Kanew)
- Heidi M.* (Michael Klier)

- 1997 *Härtetest* (Janek Rieke)
- 1989 *Heute sterben immer nur die Anderen* (Sigfried Kühn)
- 1987 *Fallada – Letztes Kapitel* (Roland Gräf)
- 1985 *Meine Frau Inge und meine Frau Schmidt* (Roland Oehme)
- 1981 *Bürgerschaft für ein Jahr* (Herrmann Zschoche)

Gesprek met Katrin Saß over de film Good bye, Lenin!

Hoe hebt u de film opgemerkt? Ik heb bij het productiebedrijf X FILME CREATIVE POOL al *Heidi M.* gedraaid en Wolfgang Becker is één van de oprichters van dit bedrijf. Hij heeft mij ook voorgesteld voor de rol van Heidi M. Dat was in een tijd dat ik dacht dat ik nooit meer een rol in een film zou kunnen spelen. Ik dacht: Dat was het met bioscoopfilms. Je bent geen 28 jaar meer en iedereen kent je verhaal. Op een gegeven moment kwam het aanbod voor *Heidi M.* Later zei Wolfgang Becker: "Ik ben ook stom, dat ik Katrin Saß voor *Heidi M.* voorstel, terwijl ik zelf ook een vrouwelijke hoofdrol voor mijn eigen film nodig heb." En toen begon ik met *GOOD BYE, LENIN!*.

Bent u de droombezetting voor Wolfgang Becker geweest? Dat weet ik niet. Eigenlijk ben ik te jong voor deze rol. De auteur Bernd Lichtenberg dacht meer aan een moeder in de leeftijd van eind 50 of begin 60 jaar. Ik heb de casting gedaan en vervolgens hoorde ik een lange tijd niets, omdat Becker nog niet wist wie Alexander zou spelen. Later belde ik X FILME op en zij vertelden me, dat de bezetting voor Alex geregeld was en ik de moeder ging spelen. Ze waren verbaasd te horen dat ik het zelf nog niet wist.

Wat dacht u toen u het draaiboek voor de eerste keer las? Oh ja. Het is niet vaak dat men zo'n boek krijgt. Ik was meteen enthousiast over de nauwkeurige tocht over de bergtoppen tussen tragedie en komedie. Ik was verrast dat het boek door iemand uit het Westen was geschreven, die ook nog erg jong was. Hij heeft echt heel veel onderzoek verricht om de dingen zo goed te beschrijven.

Hebben de jongere acteurs u ook informatie over de DDR gevraagd? Nee, dat mocht niet. In dit geval was Wolfgang Becker autoritair. Voor deze informatie was hij verantwoordelijk. Hij heeft wel de tijd, maar niet de DDR beleefd en toch kon hij alle vragen beantwoorden. En hij wist het zelfs

beter en preciezer dan ik. Hij wist dingen die ik al lang was vergeten en die ik pas door hem weer herinnerde.

Chulpan Khamatova is Lara

De Russische actrice werd in 1975 in Moskou geboren. Haar opleiding volgde zij aan het Russische conservatorium voor theater. Haar doorbraak beleefde ze in Duitsland met de film *Luna Papa* (1999) naast Moritz Bleibtreu. Voor deze rol werd ze tijdens het *Festival du Cinema Russe à Honfleur* in 2000 met de prijs voor de beste vrouwelijke hoofdrol geëerd. In dezelfde categorie is zij bij het Filmfestival Nantes voor haar werk in *Tuvalu* geëerd. Naast films voor de bioscoop staat zij ook nog steeds op het toneel. Chulpan betekent trouwens morgenster.

Filmografie (selectie)

- 2003 *Ozren* (Michael Sturminger)
- 2002 *72 Meter unter dem Wasser* (Vladimir Hotimjmko)
GOOD BYE, LENIN! (Wolfgang Becker)
- 2001 *Viktor Vogel – Commercial Man* (Lars Kraume)
Operation of the condemned (Alexander Muratov)
- 2000 *England!* (Achim von Borries)
- 1999 *Luna Papa* (Bakhtiar Khodojnazarov)
Tuvalu (Veit Helmer)
Weihnachtsabenteurer (Andrej Fetning)

Florian Lukas is Denis

De Berlijnse Florian Lukas, geboren in 1973, werd op zijn zeventiende bij een amateurtoneelgroep ontdekt en heeft geen toneelschool bezocht. Hij heeft veel ervaring op kunnen doen bij het toneel, bij onder andere het Berliner Ensemble en het Duitse Toneel. Daarnaast heeft hij heel veel tv-producties gedaan. Hij kreeg in 1999 de filmprijs van Beieren voor de beste aankomende acteur voor zijn rollen in de films *St. Pauli Nacht* en *Absolute Giganten*. Bovendien kreeg hij voor *Absolute Giganten* ook de New Faces Award.

Filmografie (selectie)

- 2003 *Liegen Lernen* (Henrik Handloegten)
- 2002 *GOOD BYE, LENIN!* (Wolfgang Becker)
- 2001 *Planet der Kannibalen* (Hans Christoph Blumenberg)
- 2000 *Zoom* (Otto Alexander Jahrreis)
Mädchen, Mädchen (Dennis Gansel)

- 1998 *Der Eisbär* (Til Schweiger)
St. Pauli Nacht (Sönke Wortmann)
Absolute Giganten (Sebastian Schipper)

Maria Simon is Ariane Kerner

Maria Simon werd in 1976 in Berlijn geboren. Haar opleiding volgde ze aan de toneelschool "Ernst Busch" in Berlijn. *GOOD BYE, LENIN!* is na *Zornige Küsse* (1999) en *Erste Ehe* (2002) haar derde bioscoopfilm. Inmiddels heeft zij ook rollen gespeeld in de films *Luther* en *Lichter*. Men kent Maria Simon vooral van de tv. Zij heeft vele tv-films gemaakt en in tv-series meegespeeld. Voor haar rol in *Zornige Küsse* kreeg zij in 2000 tijdens het Festival in Moskou de prijs voor de beste vrouwelijke hoofdrol. Op de *Berlinale 2004* kreeg ze de prijs voor de Shooting Star 2004.

Filmografie (selectie)

- 2003 *Lichter* (Hans-Christian Schmidt)
Luther (Eric Till)
- 2002 *GOOD BYE, LENIN!* (Wolfgang Becker)
Erste Ehe (Isabelle Stever)
- 1999 *Zornige Küsse* (Judith Kennel)

Alexander Beyer is Rainer

Alexander Beyer werd in 1973 in Thüringen geboren. Hij was de zoon van een vioolbouwer. Als kind speelde hij al in het operahuis van Erfurt in sprookjes mee. Na het *Gymnasium* (VWO) ging hij naar de toneelschool "Ernst Busch" in Berlijn. Tijdens het tweede jaar stopte hij plotseling met zijn studie, om het in de film te proberen. Zijn debuut maakte hij in *Der Hauptmann van Köpenick* en er volgden meer films. Een groot succes was *Sonnenallee*, maar ook het RAF-drama *Die Stille nach dem Schuss* sloeg aan. Alexander Beyer is ook bekend van tv. Hij woont afwisselend in Berlijn en Zürich.

Filmografie (selectie)

- 2003 *Hierankl* (Hans Sebastian Steinbichler)
GOOD BYE, LENIN! (Wolfgang Becker)
Halbe Miete (Marc Ottiker)
Eierdiebe (Robert Schwentke)
Sophiiiie! (Michael Hofmann)
Das Monstrum (Miriam Pfeiffer, René Reinhardt)
Mary (Arild Andresen)
Die Stille nach dem Schuss (Volker Schlöndorff)
- 1999 *Sonnenallee* (Leander Haussmann)

Chronologie geschiedenis DDR

7 oktober 1949

Oprichting van de DDR

- De Oost-Duitse grondwet treedt in werking.
- Wilhelm Pieck wordt president en Otto Grotewohl minister-president.
- De Bondsrepubliek en de andere westerse staten erkennen de DDR niet; er komen geen westerse ambassades in de hoofdstad Oost-Berlijn.

8 februari 1950

Het Ministerie voor binnenlandse veiligheid (Stasi) in het leven geroepen

20 juli – 24 juli 1950

Derde partijcongres van de SED

- De *Sozialistische Einheitspartei Deutschland* (SED) wordt leninistische „Partei der deutschen Arbeiterklasse“.
- In plaats van het partijbestuur wordt het centraal comité ingesteld.
- Walter Ulbricht wordt secretaris-generaal van de SED.

15 oktober 1950

Verkiezingen

- Voor de eerste nationale volksvertegenwoordiging (de Volkskammer).
- Kiezers moeten stemmen op een eenheidslijst met een vooraf bepaalde zetelverdeling.
- Verdere versterking van de macht van de SED.

9 juni – 12 juni 1952

Tweede partijconferentie van de SED

- Afkondiging van de “planmäßigen Aufbau der Grundlagen des Sozialismus”, verscherping van de onderdrukking.
- De DDR wordt centralistische eenheidsstaat: de vijf deelstaten worden opgeheven; 14 *Bezirke* komen in hun plaats.

17 juni 1953

Algemene staking en arbeidersopstand

- Honderdduizenden staken en protesteren tegen socialistische planeconomie en politieke tirannie
- Er wordt gedemonstreerd in meer dan 400 bedrijven en meer dan 600 steden en dorpen.
- Sovjettroepen slaan de opstand met tanks neer.

1 januari 1954

Sovjet-Unie ziet af van verdere herstelbetalingen door de DDR

- De Oost-Duitse economie krijgt wat meer lucht.

14 mei 1955

Oprichting Warschaupact

- De Oost-Europese staten, Albanië, Bulgarië, de DDR, Hongarije, Polen, Roemenië, de Sovjet-Unie en Tsjecho-Slowakije sluiten een militair verbond.
- De deelstaten zijn verplicht elkaar te steunen bij een aanval op één van hen.

13 augustus 1961

Bouw van de Berlijnse Muur

- In de maanden en jaren ervoor verlieten dagelijks duizenden burgers de DDR; de Muur maakt hier een eind aan.
- Volgens de DDR-regering is de Muur een “anti-faschistische Schutzwall”, om de DDR te beschermen tegen ‘fascistische’ aanvallen en ‘mensenhandel’ vanuit de Bondsrepubliek.

8 februari – 10 februari 1967

Afkondiging Ulbricht-doctrine

- Op aandringen van de DDR spreken de Warschaupactstaten af geen diplomatieke contacten aan te knopen met de Bondsrepubliek, alvorens Bonn afstand heeft gedaan van haar aanspraak op het alleenrecht om de Duitse natie tegenover het buitenland te vertegenwoordigen.

februari en oktober 1968

Olympische Spelen (Grenoble/Mexico)

- Voor het eerst neemt de DDR deel met een eigen Olympisch team.

19 maart en 21 mei 1970

Begin onderhandelingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR

- De West-Duitse Bondskanselier Willy Brandt en de Oost-Duitse minister-president Willi Stoph bezoeken elkaars landen en beginnen onderhandelingen over wederzijdse erkenning.

3 mei 1971

Val van secretaris-generaal Walter Ulbricht

- Walter Ulbricht treedt af als SED-leider en wordt vervangen door Erich Honecker.
- Officiële reden is zijn leeftijd, maar in werkelijkheid wil Moskou van de eigenzinnige Ulbricht af

21 december 1972

Basisverdrag over de onderlinge betrekkingen tussen beide Duitse staten

- Bondsrepubliek erkent de DDR als staat.
- Ook de andere westerse staten knopen nu diplomatieke betrekkingen met Oost-Berlijn aan.

18 september 1973

DDR lid van de Verenigde Naties

2 mei 1974

Wederzijdse permanente vertegenwoordigingen

- De beide Duitse staten openen een soort ambassades in elkaars hoofdsteden.

7 september – 11 september 1987

Honecker bezoekt de Bondsrepubliek

- DDR-leider Erich Honecker wordt in de Bondsrepubliek ontvangen door bondskanselier Helmut Kohl.

Juli-oktober 1989

Grote vluchtelingenstroom uit de DDR naar het Westen

- DDR-burgers vluchten massaal via het Hongaarse gat in het IJzeren Gordijn en via West-Duitse ambassades in Praag, Warschau en Oost-Berlijn.

Vanaf september 1989

Politiek protest komt op

- Dissidenten richten onafhankelijke politieke organisaties op.
- Maandagsdemonstraties in Leipzig zwellen aan van 15.000 mensen begin oktober tot 500.000 mensen in november.

7 oktober 1989

40 jaar DDR viering

- Tijdens de viering zijn in vele steden vreedzame demonstraties tegen het regime van de SED.
- Troepen jagen de demonstraties soms met geweld uiteen.

18 oktober 1989

Aftreden Honecker

- Zijn opvolger Egon Krenz is geen geloofwaardige hervormer.

27 oktober 1989

Voorstel voor nieuwe reiswet

- Iedere burger van de DDR mag dertig dagen per jaar naar het Westen reizen.

8 november 1989

Aftreden Politbüro van de SED

9 november 1989

Val van de Muur en opening van de grens met de Bondsrepubliek

18 maart 1990

Eerste vrije verkiezingen in de DDR

1 juni 1990

Währungsunion

- Invoering van de D-Mark in de DDR, economische eenheid.

31 augustus 1990

Ondertekening Staatsverdrag over Eenwording

- Afspraken over toetreding van de heropgerichte DDR-deelstaten tot de Bondsrepubliek.
- Berlijn wordt hoofdstad, maar Bonn blijft nog regeringsresidentie.

3 oktober 1990

Eenwording

- Officiële, feestelijke eenwording van Duitsland: de Bondsrepubliek telt vanaf nu zestien deelstaten.

2 december 1990

Eerste Bondsdagverkiezingen van het verenigde Duitsland

Bibliografie

Websites (toegang: 17 mei 2004)

Duitstalig

<http://www.79qmdr.de>

Website bij de film.

<http://www.ddd-alltagskultur.com>

Leuke website over de alledag in de DDR. Vele herinneringen zijn hier bewaard.

<http://www.ddd-geschichte.de>

Website met informatie over de geschiedenis van de DDR. Doelgroep zijn mensen die aan hun basis-kennis werken, zoals leerlingen en ook studenten.

<http://www.ddd-zeitzeugen.de>

Particuliere website met verhalen van *Zeitzeugen*.

<http://www.ddd-im-www.de>

Leuke website over de DDR met een naslagwerk over de geschiedenis, biografieën van belangrijke mensen en een geweldige linklijst.

<http://www.bpb.de>

Instantie voor politieke vorming in Duitsland. Veel informatie over verschillende thema's. Dossier over de 'Mauer' en ook over *GOOD BYE, LENIN!* Daarnaast bestaat er ook de mogelijkheid om publicaties (vaak gratis) te bestellen.

<http://www.duits.de>

Op de docentenpagina van het vaklokaal Duits vind je een recensie van *GOOD BYE, LENIN!* Meld je aan voor de community en je kunt meer (didactische) onderwijsmaterialen – gemaakt door andere docenten – voor bij de film downloaden.

<http://kinofenster.de>

On-line publicatie voor iedereen die interesse heeft in film. De site richt zich op vakmensen uit de filmsector, het onderwijsveld en op "jonge mensen die graag naar de film gaan". De website stelt actuele bioscoopfilms over (in hun ogen) belangrijke films voor. Het gaat dan om achtergronden, interviews, nieuws.

<http://www.mauer-museum.com>

Deze website is van het 'Mauermuseum' bij 'Checkpoint Charlie' in Berlijn. Met informatie over het museum en de tentoonstellingen.

<http://www.diegeschichteberlins.de>

Deze site gaat over de geschiedenis van Berlijn. Onder de link 'Texte' zijn verhalen over vluchtelingen te vinden.

<http://www.ddd-tv.de.vu/>

Op deze site kan men alles over televisie in de DDR vinden. Ook met filmfragmenten. Het kan zijn dat de website uit de lucht is. De hosting-organisatie heeft de site dan uit de lucht gehaald (dit heeft te maken met hogere bezoekersaantallen en meer hosting dan verwacht.).

<http://www.ddd-suche.de>

Hier kan men een linkverzameling over de DDR vinden. Er wordt ook naar particuliere websites verwezen met informatie over vluchten en gevangenisstraffen.

<http://www.dokumentarchiv.de>

Onder de link DDR zijn er documenten over de sovjet-bezettingszone en de DDR vanaf 1945 tot en met 1990 te vinden.

<http://www.kaufhalle-des-ostens.de/>

Producten uit het Oosten. Levensmiddelen en ook gebruiksgoederen. Ook om te bestellen.

Nederlandstalig

<http://www.duitslandweb.nl>

Deze website is het portaal voor iedereen die belangstelling heeft voor Duitsland en de Duits-Nederlandse betrekkingen. Het bevat een uitgebreid naslagwerk met onder meer informatie over geschiedenis, politiek en economie. Bovendien zijn er linklijsten, dossiers over verschillende thema's en actuele informatie te vinden. Over de DDR vindt u er meer over de geschiedenis, economie en het politieke systeem.

Boeken

Boeken verkrijgbaar als pdf

- *Aus Politik und Zeitgeschichte: Deutsche Einheit, Bonn 2002*
<http://www.bpb.de/files/26TR8V.pdf>
- *Aus Politik und Zeitgeschichte: Deutsche Zeitgeschichte: 60er und 70er Jahre, Bonn 2003*
<http://www.bpb.de/files/FQJT4H.pdf>
- Moles Kaupp, C.: *Filmheft. Good Bye Lenin!*, Bonn 2003
<http://www.bpb.de/files/RQZRHU.pdf>

Boeken verkrijgbaar via **Franzis print & media GmbH**, Postfach 15 07 40, 80045 München, Fax: 089/ 5117-292, E-Mail: infoservice@franzis-online.de

- *Informationen zur politischen Bildung: Deutschland 1945 – 1949*, Bonn 1998
- *Informationen zur politischen Bildung: Deutschland in den 50er Jahren*, Bonn 1997
- *Informationen zur politischen Bildung: Der Weg zur Einheit*, Bonn 2001
- *Zeitlupe: Menschen auf der Flucht*, Bonn 1996
- *Thurich, E.: 17.Juni 1953 und Herbst 1989*, Bonn 2003

Boeken verkrijgbaar via **het Duitsland Instituut Amsterdam**, bestellingen@dia.uva.nl

- Dassen, P. en Wielenga, F. (red.): *De integratie van Oost-en West-Duitsland*. Leerlingenboek. Amsterdam 1999 (€ 1,00)
- Dassen, P. en Wielenga, F. (red.): *De integratie van Oost-en West-Duitsland*. Docentenboek. Amsterdam 1999 (€ 2,00)
- Pekelder, J., *Nederland en de DDR. Beeldvorming en betrekkingen, 1949-1989*, Amsterdam 1998 (€ 10,00)
- Slotboom, R.: *Van de bouw tot de val van de Muur. Bondsrepubliek en DDR 1961-1989*, Amsterdam 1998 (€ 4,00)

Boeken verkrijgbaar via **Bundeszentrale für politische Bildung**, <http://www.bpb.de>

- *Aus Politik und Zeitgeschichte: Alltagskultur Ostdeutschland*, Bonn 2002
- *Chronik der Mauer*, CD-ROM, Bonn 2001 (Bundeszentrale für politische Bildung)
- Gieseke, J.: *Die DDR-Staatssicherheit*, Bonn 2000

- Lehmann, H.G.: *Deutschland-Chronik 1945-2000*, Bonn 2000
- Lindner, B.: *Die demokratische Revolution in der DDR 1989/90*, Bonn 1998
- Maibaum, W.: *Geschichte der Deutschlandpolitik*, Bonn 1998
- Plato, A. von: *Die Vereinigung Deutschlands – ein weltpolitisches Machtspiel*, Bonn 2003
- Weidenfeld, W. und Korte, K.-R.: *Handbuch zur deutschen Einheit*, Bonn 1999
- Hildebrandt, Rainer: *Es geschah an der Mauer, Katalog zur Ausstellung der Arbeitsgemeinschaft 13. August, "Die Mauer – vom 13. August bis heute"*, 194 Fotos
- Sikorski, W. und Laabs, R.: *Checkpoint Charlie und die Mauer. Ein geteiltes Volk wehrt sich*, Tübingen 1997

